

GAZETA ECONOMULUI.

Foaie economică-socială.

Apare de patru-ori pe lună.

Abonamentul: 5 fl. pe an, — 2 fl. 50 cr. 1/2 an, —
1 fl. 30 cr. 1/4 an.

Pentru streinatate: 14 lei pe un an.

Proprietar, editor și redactor responsabil

D. Voniga.

Redacțiunea și administr. Șiria (Világos.) — Manuscripte nefolosivere nu se redau. — Scrisori nefrancate nu se primesc.

Învitare la prenumerațiune.

Făcând pendentă existența și edarea ulterioară a gazetei noastre dela sprijinul On. public, îl invităm la prenumărarea foii pe lângă prețul abonamentului de:

5 fl. pe an

2 fl. 50 cr. " 1/2 "

1 fl. 30 cr. " 1/4 "

Administrațiunea

„Gazetei Economului.“

Munca — basa fericirei.

Motorul tuturor încrecărilor omenești din timpurile cele mai vechi, până în ziua de azi a fost dorința de a trăi în îndestulare. — Această dorință învâlvă în sine principiul muncii străduitoare, basa adevăratului progres, — aceasta ne dă tărie în crâncena luptă pentru existență.

Nimeni nu va putea trage la îndoială, că omul numai prin muncă poate înainta și ajunge la învingere, numai prin muncă străduitoare poate ajunge la deplină îndestulare și prin urmare la fericire.

Esperința cu exemplele ei ne convinge zilnic despre acest adevăr. — Și pentru a arăta o icoană a acestuia, nu va fi necesar să cutrierăm lumea, țeri și popoare, căci o vom vedea, decă ne vom uita la vecinii ori cunoscuții noștri. — Vom vedea adecă, cum este starea acelora, cari cunoscând, că munca este basa fericirei muncesc cu străduință, — și cum este a acelora, cari necunoscând aceasta se lasă stăpâniți de patima lenevirei — de această boală de moarte.

La cei dintâi vom vedea toate în cea mai bună ordine și nu-i vom auzi lamentându-se pentru greutățile și neajunsurile vieții. — O deplină îndestulare vom vedea chiar din fața lor; iar viața li-e linișcită și după osteneală odichna li este dulce. — Munca își aduce totdeauna roadele sale.

Cu totul alte vom vedea la cel leneș. — O disordine, o lipsă cum-

plită, o nemulțămire cu soartea și viața, o durere nemângăiată, o luptă internă — toate fructe de ale lenevirei și aci fericirea nu să poate ivi.

Și de facto, dintre acești doi oare care se luptă mai mult, și care suferă mai multe? Oare cel ce și-a ales munca grea și se luptă întru sudori pentru câștigarea celor trebuincioase, ori cea care și-a ales lenevia, care se pare atât de dulce? Fără îndoială cest din urmă, căci lupta în neajunsuri este mult mai grea și mai amară, decât cea cinstită și care întru sudorile feței aduce roadele așteptate.

Omul dela natură este destinat pentru muncă. Construcțiunea corpului omenesc este astfel întocmită de creatorul său, ca el să fie capace pentru orice lucrare. — Pentru a putea servi lucruri spirituale l-a inzestrat Dumnezeu cu minte și judecată; ér pentru cele fizice i-a făcut membre corăspundătoare și i-a dăruit tărie.

Deacă omul este destinat pentru muncă, și deacă Dumnezeu însuși la scoaterea protopărinților noștri din paradis li-a dis: întru sudoarea feței vè veți câștiga pânea și deacă șcim că numai prin muncă vom putea pune temelie fericirei noastre, atunci pentru ce se ne lăsăm stăpâniți de patima lenevirei în care zace izvorul neîndestulirei, a miserielor, a tuturor relelor și a corupțiunei cumplite.

Germenele acestei patimi zace în creșcerea greșită. Și în acest loc nu pot lăsa neatinsse multe cazuri, când mamele, cari au chemarea și sunt primii educatori naturali ai fiilor lor, negligă Sta datorința, de a-și da copiilor lor instrucțiunile necesari și a imprima în inima lor încă în frageda etate iubirea de muncă prin lecturi instructive.

„Îndoaie pomul până-i ténăr“ ăice proverbul românesc și mare adevăr grăeșce.

Pentru a putea lupta cu tărie contra patimelor și relelor spre cari omul ușor se inclină: trebuie mai întâi să ne întărim, înmulțându-ne cunoștințele folositoare și întemeiate pe morală.

Regret, dar trebuie să mărturisim că cu puțină escepțiune poporul nostru n'au avut, séu n'are fericirea de a fi împărțit de aceste binefaceri. — și mulți sunt, cari chiar și în aceste zile grele de a trăi, fug de muncă și osteneală, mai bucuros, decât se-și încoarde puterile în interesul și spre binele lor și a neamului întreg. — Fug de singurul mijloc spre proaprire și isvor de bunătate a fie-cărui om în parte și în genere a popoarelor.

Că numai prin muncă străduitoare pot înainta atât familii, societăți cât și popoare întregi, ne arată istoria. — Ne arată cum au apus acelea în a căror sin s'a încuibat lenea și cum s'au ridicat acelea, a caror devise era: muncă neobosită. — Marele imperiu roman, unde e astăzi, decă din înălțarea sa n'a știut prețui tesaurul ce izvoreșce din lucru, ci au pus mai presus de toate luxul — slobođend frânele demoralisării.

Căutați la Anglia lucrătoare, care numai și numai prin lucru deveni cel mai puternic stat european. Nu poterea fizică, ci averea face azi pe un popor mare și tare.

Prin luptă la învingere și muncă străduitoare să fie dar devisa fie-cărui Român, ca prin lucru ajungend fie-care singuratic la bunăstare și fericire, fericit ne va fi întregul nostru popor.

Fulger.

Înbunătățirea pământului și ogoarële.

Practica economilor noștri în agricultură se reduce în genere la următoarele trei metode: în anul prim fac sămănătură de toamnă, în al doilea de primăvară, și în al treilea fac ogor și lasă pământul să odichnească. — seau fără de a țenea cont de alte condițiuni agronomice samână mai departe, și tot așa — cum se ăice — până ce trage pelea de pre ei.

Dintre acestea două metode, nici unul nici altul nu e bun, și pentru a arăta aceasta economilor noștri mă voi încerca în cele următoare ai și convinge despre scăderile atât a unuia, cât și a altuia.

Pământul, deacă la timpul său îl guoim așa cum se cade, și aceasta avem să o facem an de an, nici odată nu exauriază. Atunci ce lipsă avem de ogoarë cari nu ne aduc nici un folos; iar ceea

ce privește fructificarea, îngrășarea agrului, nici pe de parte nu-o fac cu gunoiul. Știe fie-care plugar și simțese că contribuția pentru el an de an trebuie să plătească și încă cât se poate de mare. Deacă aceasta e așa, atunci pentru ce se nu putem întrebuința în agricultură un astfel de metod, de după care în tot anul putem aștepta dela pământ roadă. Aceasta cu atât mai vartos, că un agru nesămănat și sterp, nici odată nu ne aduce atâta recoaltă în viitor, ca să poată suplini și ceea ce trebuia să ni-o dea în timpul cât au rămas nesămănat; apoi prin aceea că lăsăm un pământ sterp și nesămănat perdem mai mult, decât ne-ar costa gunoarea lui regulată, în urmarea căreia de ogoară n'am avea lipsă, și pământul n'ar trebui să rămână, fără a produce ceva, — Dăue căștiguri dară, cari cei mai mulți dintre plugari, nu obsearvă că le lasă din mână. Nu perdem timpul cu ogorirea, nu ni zdrobim vitele, și pământul aduce roadă. Deși timp și putere se cere și la cărarea gunoiului, dar aceste se pot face toamna târziu, când am isprăvit cu toate lucrurile de câmp. Său iarna când cu aceste nici nu ne putem ocupa, ori înainte de ce am începe lucrurile, arăturile de primăvară.

Vor fi cari vor dice: bine, decât acest metod e bun, pentru ce nu se practică mai de mult? iar mai mulți se vor scusa cu aceea, că n'au atâta gunoiu de cât ar avea trebuință pentru ași putea îmbunătăți agrul și a-i da puterea perdută prin producerea de 2—3 ani după olaltă. Decă **acestea stau în cale**, facerea ogoarelor într'adevăr e o lipsă neîncunjurăveră. — Dar a cui e cauza că n'avem gunoiu, bun și destul? A noastră că nu șcim preții din destul valoarea aceluia, nu șcim

că acela este o adevărată baie de aur pentru agricultori, și neștiind aceasta, nu ne prea îngrijim de el. — Un plugar bun totdeauna pune mare grijă pe aceea, că cum i se strânge gunoiul, cum se păzește acela și în ce loc să așeadă. Va păzi de el ca de ori-ce produs al său, ba mai mult, că în acela își vede o recoaltă în viitor a pământului său.

Deacă în lipsa acestor condițiuni admitem necesitatea absolută a ogoarelor nu va fi de prisos a ne ocupa puțin și de modul și timpul în cari trebuie să le facem.

Nainte de ce am intra în deslegarea temei noastre, trebuie să fim în clar cu scopul. Ce e scopul ogoarelor? Scopul ogoarelor e a ridica la suprafață, părțile închiegate de pământ, pentru că la căldura soarelui acelea se se spargă și partea nutritivă din ele se se disolva ca rădăcinile se o poată întrebuința se o poată absoarbi. — Așa dară ogoarele vor da o putere mai bună plantelor sămănate în el pe viitor, prin disolvarea părților nutritive — nici decât însă nu vor promova puterea productivă a agrilor.

Bine trebuie să ne notăm dar, că prin ogorire, pământului nu-i dăm nici un fel de materie care l'ar face mai productiv, fără părțile cele neexauriate le facem mai accesibile spre spargere prin aceea că le ridicăm la suprafață și materia nutritivă se discalvă mai ușor — pentru a putea fi luată în viitor și aceea în considerare de plantele sămănate seau crescute în el.

Așa dară pământul prin ogorire nu se ingrase, nimic nu căștigă, decât plantelor viitoare le va mai da puțin nutrimet.

Scopul ogoarelor dară nici decât nu

poate fi îngrășarea și îmbunătățirea pământului.

Din cele șise de până aci se vede, că scopul ogoarelor este prepararea pământului, pentru a putea da plantelor chrana necesară și aceasta preparare se face prin disolvarea materiei nutritive în el sub influința căldurei și a umezelii.

Cum are să purceadă dară agricultorul la facerea ogoarelor, pentru că acelea se corespundă scopului lor? Prima condițiune e, că pământul să se are cât se poate de adânc, ca așa, să scoată spre preparare la fața soarelui cât mai mult pământ nou, ca plantele apoi să aibă de unde-și lua la timpul său nutriment, pentru a se putea desvolta și a produce mai bine; — iar a doua condițiune, pentru a putea face ogor bun e: să nu lăsăm, ca plugul se taie brezde prea late pentru că acelea se sparg foarte cu greu, și așa rămânând bruci mari, întregi, nici la căldură și umezală nu se vor putea prepara, și în cazul acesta toată truda ni-a fost zadarnică de o parte, iar de alta cu acest ogor nu ne vom putea a-junge scopul dorit.

După ce cu scopul ogoarelor în scurt am fi terminat, vom aminti ceva despre timpul în cari trebuie acelea să se facă. Nu e consult să întârziem cu ele prea tare și să le lăsăm până târziu când pământul se prea uscă, căci atunci a ara așa cum trebuie arat de ogor e aproape fără potință, pentru că plugul nu poate intra în pământ. Apoi nișce șgărieturi nimic nu folosesc.

După ce am isprăvit cu aratul de primăvară, să ne punem numai decât la ogorire, pentru că se poată sta arat cât mult timp v'ar întreagă, ca să se poată mai bine prepara pentru sămăna-

FOIȚĂ

„Pân' ce al meu suflet . . .“

Plaiul e verde, floarea înflorește,

Dulce suride sus cerul lin;

Iar în al meu pept dorerea crește,

Inima-mi geme de greu suspin.

Pasărea cântă versuri frumoase

Sus prin vîzduhuri — cântec voios;

Inima-mi plînge, plînge duiosă,

Iar al meu suflet e doreros.

Cum se desmeardă 'n a lui blîndeală

Zefirul dulce, când e 'n amurg

Cu floricele; iar a mea viață

Tristă-i. — Din ochi-mi lacrimi curg.

Pasere cântă, voi floricele

Zimbiți, căci plaiul vi-e Eliseu.

Iar tu al meu suflet, plin de dorere.

Ia-ți de grab sborul la Dumnezeu.

Fulger.

Părintele Ignat.

— Naratiune de I. Grofsiorean. —

(Continuare.)

— Nô, Ignat, gata ești de drum? Îl întrebă tatăl-său.

Ignat, fără să mai dică ceva, căci șcia, că tatăl său nu prea glumea, luă straița cu mălaiul în spate și plecă spre pădure.

Sórele era tocmai spre scăpătate, aruncându-și în ziua aceea cele din urma rașe asupra dealurilor și pădurilor din jurul Butenescilor.

Bietul Ignat a plecat, dar frica nu voia să se lapede de el, ba cu cât mai tare se apropia de pădure, cu atât mai

fricos era. Ajuns la pădure. Aci, în marginea pădurii, își făcu de vre-o două, trei-ori cruce și apoi se mai uită în dreapta și în stînga, ca și când ar voi să-o iae la fugă, și numai după aceea intra cu porcii în pădure.

Târziu, mai cătră meșul nopții, aude Ignat la spatele său strigînd: hu! hu! hu! Ce-i? vai de mine! Mă mîncă! — strigă Ignat, ca lovit de trăsnet. Deși bine oacheși era dela fire, dar acum așa a albit-gălbinit, încât nu-l mai puteai cunoșce. A început apoi a-și face la cruci și a-și scuipa în sin, căci 'și aduse aminte, după cum 'l învățase baba Safta.

Ei, frica e mare.

Ședă cât ședă incremenit locului, fără se-și șcia da sămă, că ce face. Când deodată, cam depărțitor, aude un cioban, care dicea în fluier de răsuna pădurea. Ignat, la aușul fluierului, începu a să mai încălzi și a plecat într'acolo, unde ședă până în vîrsat de dor.

— Nô, tată, eu nu mă duc mai mult cu porcii în pădure, că aș n'opte, dacă nu mi-aș fi adus aminte de baba Safta, ca se-mi fac cruce, m'ar fi omorît necuratul.

— Lasă-te prostule, nu vorbi șoșeni. Eū de când șmbli prin pădure, nu l'am vîdut nici odată. Er tu, fricosule, merseși numai odată și era să te mînce. Cară-te și-ți caută de trebă.

Ignat și-a pus caru'n petrii, să se ducă dela tatăl său.

Dar unde? — Așai! acolo mă duc, șise în sine ca un învingător. Mă duc la dascălul cel unguresc, care acum a venit la noi în sat și mă bag la el înăș.

Așa s'a hotărît, dar când era să plece își aduse aminte, că dascălul acela nu șcia românesce. Ce să facă dară? Să duse

la Gheorghii. ruga să meargă cu el de dascălul unguresc și să vorbescă cu el, ca să știe să se bage înăș.

Gheorghii o făcu bucuros, căci el șcia puțin unguresce, căci fusese cătană și cociș la Dl. Szegényi. Astfel Ignat se făcu înăș la dascălul Piroșy, că așa se numea.

Lucrul naibii. Ignat nu șcia unguresce, er dascălul Piroșy românesce. Și de multe-ori să intempla ca la turnul Vavilonului. Er dascălului Piroșy, dacă îi trebuia apă, punea olul în mână lui Ignat și așa 'l îndrepta spre fântână.

Dar ce să vești! Nu peste mult Ignat șcia binisor unguresce, ba chiar a ajuns și el diac la biserica rom. cath. Apoi când trebuia popii foc — acolo era Ignat; când trebuia tras clopotul — acolo era Ignat. În scurt: el era de tôte.

Dascălul Piroșy, ca toți dascălii, nu avea numai o chilie, și astfel Ignat trebuia să se culce în școlă. Și la început dormea destul de bine și fără nici o frică, dar mai târziu, după-ce îi mai spușeră vecinii, că pe dascălul cel bătrîn l-a sugrumat necuratul, găsindu-l demineta mort, a început a se înfrica și cel mai mic șunet, ce-l aușia n'optea, băga frică de m'orte în el.

Tup! tup! tup! aușii Ignat într'o seară, după-ce stăuse lumina să se culce.

Vai de mine! Acesta-i necuratul care a sugrumat și pe dascălul cel bătrîn — gândi în sine și apoi să strînsă pe olaltă sub procovița, cu care să acoperea. Abia mai putea răsufli, er ochii lui nu s'au pus pe olaltă în n'optea aceea. Și de atunci n'a mai voit să se culce în școlă, ci s'a dus peste n'opte prin vecini. Așa o mână el multă vreme.

(Va urma.)

turile de toamnă. — Când pe lângă toate, pământul ar fi prea uscat și ar lăsa în urma aratului bruci mar, cari nici după ploa mai dese nu se sparg, atunci economul se ia o grapă cu colți de fer și se mâne de 2—3 ori peste ei până când s'ar sfărma.

Sunt foarte mulți economi, cari lasă vitele peste ogoarele lor; această procedură e incorectă, deacă scopul ogorului e a rări și respective a face pământul să fie străbătut de rađe pentru a fi disolvat și așa preparat pentru sémănătură.

Din toate aceste vor fi vădūt on. cetitori scopul ogoarelor, timpul în care trebuie să se facă acelea precum și modul cum să se facă. — După cum e accentuat în fruntea acestui articlu ar fi mai bine totdeauna să ne putem ameliora (îmbunătăți) agrii noștri cu gunoiu, cu atât mai vortos, că prin ogorire nu se îmbunătățesc decât să face asemenea omului prea obosit și slăbit în puteri, care crede că un repaus va fi destul pentru a-și căștiga puterea perdută și a-și vivifica nervii obosiți. Incâtva i-și va ajunge scopul, dar această putere câștigată astfel nu va fi durabilă, căci atât corpul cât și pământul, pentru a-și căștiga putere — trebuie să fie nutrit.

Stupăritul ca ram de economie.

De Ioan Vanc inv. in Siria.

(Continuare si fine.)

Cine voește ađi a stupări, numai are a se lupta cu greutate, pentru că cu timpul prin probele și experiențele altor omeni devotați acestui ram atât de nobil al economiei toate greutățile sunt învinse.

Voiește și vei putea.*

Stupăritul nu pretinde hipotecă, capi-tal și paciența și e. J. Stupariul începător pri-ne acela în coșnița simplă, fie coșnița Dzirzon are să și-l procure ori cum, prețul lui pôte fi dela 4—6 fl.

Deacă voiește a nu-și perde timpul așteptând zile întregi după roiū, dela dēnsul îl va transpune fără amēnare în coșnița Dzirzon.

Translocarea se va întempla în următoriu mod: Des de dimineță la 4—5 ore se vor scoate din coșnița toți fagurii, tăiați după mărimea cadrelor (rame) se vor așeza în coșnița Dzirzon, în despărțământul prim, fiind cu precauțiune, ca între fagurii cu sporitură să fie câte unul cu miere.

Când observăm în ramele, respective în fagurii așezați în coșnița Dzirzon — sporitură de albine regulată, sau dōră așa dezvoltată ca mai gata să iasă, numai grijim de matcă, pentru că în astfel de împrejurări stupul nu rămâne fără matcă*) ci continuăm lucrarea cu aședarea ramelor.

Coșnița simplă însă o punem iarăși la locul ei, unde se vor aduna toate albinele și apoi după ce s'an aședat, le vom scutura bine pe o tablă de mucavă (hârtie grosă) sau de lemn pregătită anume pentru această operație, de unde cu diligență le vom mătura în coșnița Dzirzon. Aici le vom închide prin ușa de sburare, până în dimineața viitoare, când cu plăcere privim la dēnsele cum fie-care albină la eșire se întorce spre coșniță, ca să o cunoscă când vine de pe câmpul de cășcig.

Fiind acum stupul aședat în coșnița tot la 3—4 zile deschidem ușa coșniței și privim asupra activității lui, — în casul când vedem că nisuește cu edificarea fagurilor noi, atunci îl provedem cu faguri

*) Despre acēsta cu alta ocaziune.

artificiali — însă nu mulți deodată, ca să nu se disguste și ca să mērgă în ordine cu lucrarea.

Fagurii artificiali îi putem face din ceară curată, sau se pot procura cu mare înlesnire d. e. dela Ioan Costin preot în Baia-mare, sau Nicolau Martinovici preot în Topolovēțul mare.

Aceasta o facem percursive cu progresul stupului în luna lui Mai, până când stupariul începător se să provēdă cel puțin cu trei coșnițe Dzirzon, că fiind timpul favoritor dela un stup cu mare ușurință putem avea 3 și 4 prin afacerea de roi artificiali și de cu toamnă și miere.

Să fim însă foarte precauți a nu lăcomi cu facerea de roi mulți și slabī — la facerea de roi artificiali să observăm că acela trebuie să aibă cel puțin 3—4 rame cu sporire de albine, parte mai mare cu miere și jumătatea evantității de albine.

Mierea se pretinde a o da roiului artificial, pentru că obvenind timp nefavoritor — neavēnd proviant să nu piară de fōme.

Impreunat cu acest lucru nobil vine la mijloc și grădinăritul cel mult plăcut și rentabil și anume: pentru a da cât de cât mână de ajutor albinei. Întru ajungerea scopului — vom sēmēna în jurul stupăriei plante și flori de acelea, cari sunt atât nouă cât și albinelor plăcute și folositoare, d. e. trifoiu, rosete, mac, rapiță, busuioc ect. din a căror flori foarte mult se sperēză.

Nu este destul însă a face numai roiul artificial, ci trebuie acela și grijit așa: că după pregătirea lui, la 24 ore numai îl eliberăm la sburare, pentru că în acest timp preferēndu-se albinele în locul cel nou uită de coșnița matră și și caută de mențur. În acest timp ele cu mare diligență sau arangiat și curățit fagurii eventual vătămăți, prin ce au produs în coșnița nescari sfērmături, cari după departarea albinei trebuie măturate, căci altcum în curēnd se vor încuibă în coșnițe molii, cari sunt pentru fagurii insecte periculoase. aceste sunt în stare că în curēnd se-i devasteze de tot și cu aceștia și stupul.

Higiēna poporală.

II.

b) Nutrirea copiilor.

Copilul îndată ce s'a născut și după ce cu un plăus pentru primaoră salută lumea, dă semne, că are trebuință de nutriment pentru a-și susține viața.

Primul nutriment al băiatului după naștere este aerul. — despre a căru înfluență asupra sântății și vieții omului m'am ocupat în scurt în numărul trecut; iar al doilea, de care mă voi ocupa mai la vale, arētând cum trebuie acela să fie pentru a corespunde scopului său — este nutrirea.

Laudă progresului seclului nostru, că ađi toate științele sunt ridicate din cadrul îngust în care erau restrânse în timpurile trecute și estinđēndu-se, străbat toate păturile societății de ađi pentru a-și împrăstia prin tot locul rađe lor binefăcătoare.

Astfel și higiena, adecă știința, care ne arată regulile de viețuire, de după cari ne putem conserva sântatea noastră și de după cari ni putem feri de multe morburii ce sunt adese spre distrugerea ei totală, încă n'a rămas îndērēt.

Aceste reguli de viețuire și respec-

tive de nutrire pentru a ni susține viața și sântatea se numesc cu un termen general: Dietetică.

Cu toate că științele și respândesc atât de repede rađe lor printre popōre, fără îndoială vor fi și astfel de locuri ascunse, isolate și cari stau mai îndepartare de centrele culturale, unde poate aceste rađe nu vor fi potut străbate ușor. Ne vom încerca a li deschide calea ca să n'aibă causă a se plānge, că din mult, lor nimic nu li s'a ajuns.

Avem în vedere totdeauna economii noștri săteni, cărora nu totdeauna li este cu potință și nu totdeauna li să dă ocaziunea a auđiori a învăța lucruri, cari mai deaproape chiar pe ei îi privesc.

Nu va fi de puțin interes pentru sătenii noștri, a cunōșce unele reguli mai însemnate de viețuire dela care foarte mult atárnă chiar fericirea și tigna de viață, — căci:

Ce ajunge averea,
Comoare însemnate,
Ce ajunge și rangul,
Când n'ai sântate?

Ori ce lucrare se rađimă de temelul său, și cu cât va fi acesta mai tare cu atât va potea mai ușor rezista eventualelor furtune de cari pôte fi ajuns în decursul existenței sale.

Bazat pe această convingere din experiență, voiū tracta și eu despre prima nutrire a omului său mai bine despre nutrirea copiilor, arătând regulile aceleia și nisuin a le acomoda întru toate referințelor lor de viață.

(Va urma.)

Correspondența „Gaz. Ec.“

Maialul din Chitighaz.

De langa Chitighaz 5 Mai v. 1892.

Domnule Redactor!

Cu o nespusă plăcere luaī la cunoștință redigiarea unei foi românești în părțile noastre, unde lipsa ei este mai simțită, și unde mai tare ca în ori-ce loc șovinismul „modern“ să pare că numai cunōșce margini.

Insă „Românul nu pierē“ a zis poetul, și credința poetului despre vitalitatea poporului nostru, este și trebuie să fie credința noastră generală.

După ce făcui o mică digresiune în șirele dintăiū, dând expresiune impresiunei ce s'a ivit pe la noi la aparerea fōiei DVōstră, vē rog înregistrați următoarele despre reușita petrecere din Chitighaz, țēnută în sara de 3/15 Mai a. c.

Natura este însuflețită prin ivirea primăverei cu farmecul ei dulce și re'nvietor. Preste tot se arată o schimbare, preste tot o bucurie. Togmai astfel și tinerii din Chitighaz și jur în frunte cu tēnerul Aurel Popovici, pentru ca să mai uităm necazurile zilnice, ca baremi o oră să potem fi liberi de ori-ce grije, — s'a decis a aranja un maial.

La glasul lor s'au întrunit nunumai Români din jurul Chitighazului, dar chiar și străini.

Punct la 9 ore sala dela hotelul de lângă gară, simplu, — dar cu gust aranjată

— era plină. Jocul se începe cu o însuflețire rară, și durează până când zorile zilei să ivesc iarăși pe orizont, reamintind în mintea multora, că toate trebuie să aibă în lumea acesta un sfârșit . . .

Dar, — când cerc a-mă împropeta în memorie aceea sară — de mulți în vecinuitate, mi se pare că a fost numai un vis, un vis dulce, ce te transpune în alte regiuni, dar care trece atât de iute! . . . Și nu e mirare, dacă chiar și străinii din mijlocul nostru, au fost siliți să recunoscă, să admire și să laude farmecul întreprinderii și al petrecerii noastre.

Dintre damele cari au luat parte la această petrecere mi-am putut însemna pe următoarele:

D-na contesă Ersilia Cziráky n. gr. Almásy, Serb, Ardelean, Zoltán, Spitz și Csorvány (Chitighaz), Serb (Pil), Codrean (Șiclău), Pătruț (Șepreuș) Popovici (Ciaba), Stanescu, Popovici și Olariu (Arad) Laza (Cherechiu) etc.

Iar din frumoasa cunună de d. șore pe următoarele:

Domnișoara contesă Jeanette Cziráky, Elena Serb, Maria Suci, Zoltán și Nagy (Chitighaz), Aurelia Serb (Pil), Gabriela Codrean (Șiclău), Măriora Pătruț (Șepreuș), Ella Popovici, Rada și Olariu (Arad), Cristina Besan (Giula), Giulani (Otlaca), Nădăban, etc. etc.

Onore inteligenței române din Chitighaz! Onore arancerilor!

La revvedere de către data!

Raportorul.

De toate și de pretutindenea.

— „Cuvinte de aur“ sau învățătură înțelepte date de un părinte fiului său! este titlul unui op de mare însemnatate scris de J. H. Campe și tradus în limba românească de Ioan Sonea preot al dieceșii Gherla (Szamos-Ujvár.) Opul se află sub tipar și va apărea cam pe la finea lunii lui Mai a. c. — Prețul este 1 fl. Colectanții primesc al 10-lea exemplar gratuit.

„În timpul acesta, când stricăciunea moravurilor este așa de mare, când corupțiunea se lățește în proporțiuni înspăimântătoare între tinerime, când părintele iubitor este îngrijat de fie-ce paș ce-l face fiul său, fiica sa, temându-se ca nu cumva acela să fie primul paș spre stricăciune și ultimul pe calea nevinovăției; când lipsa caracterului său slăbiciunea aceluia este un testimoniu atât de rușinos al secolului acestuia, așa numit al luminei și civilizațiunii, creștând că voi face un bun serviciu atât părinților români, cât și tinerimii române, am tradus în limba românească din opurile lui I. H. Campe opul: „Cuvinte de aur, sau învățătură înțelepte date de un părinte fiului său“ carele cuprinde învățătură morale și precepte scoase din experiența vieții foarte folositoare pentru tinerime, atât cu privire la păzirea calei virtuozității, și ferirea de stricăciune, — cât și în respectul for-

mării caracterului.“ — Aceste sunt cuvintele traducătorului din apelul său în care cere sprijinul publicului cetitor.

Am dori ca această carte să nu lipsească nici dintr-o casă românească.

— **Ingrijiri.** În timpii din urmă moralitatea poporului nostru incepu într'un mod îngrozitor a decădea. — Desele concubinate, irreligiositatea observată în popor pun pe grije pe acei bărbați cari au chemarea de a-l apăra de aceste rele. Pentru a afla mijloacele necesarii de a putea mântui poporul de acestea se coadunară în săptămâna trecută în Timișoara toți preoții din acelea părți și sub presidiul părintelui protopop G. Crăciunescu se sfătuiră asupra măsurilor, cari ar trebui luate pentru împedecarea acestei demoralisări. După o conferare îndelungată deciseră, să esmită o comisiune de șese membrii, care sub presidiul protopresviterului din Belint G. Crăciunescu să compună un memorial arătând modul cum s'ar putea ridica poporul din această stare deplorabilă. — Memoriul se va prezenta unui sinod extraordinar, apoi se va subscrerne Ministrului de culte.

— **Concediu de țîrg.** La cererea comunei Gurahonț, ministrul de comunicațiune prin dispusețiunea sa de d. 2 Mai a. c. a permis, că în 11 Mai și 20 August, iar încât pe ziua din urmă ar cădea sărbătorea Stului Stefan, în ziua următoare, să se țină țîrg; mai departe în totă săptămâna Lună să fie piață.

— **Regularea valutei.** Ministrul de finanțe unguresc și austriac a statorit un proiect referitor la regularea valutei. Acest proiect nu peste mult timp va fi prezentat camerelor spre dezbateri. În înțelesul acestui proiect, în viitor se vor bate niște monete de aur ce se vor numi coroane. Distincțiunea dintre o coroană și fl. nu este grea de înțeles, o coroană va corespunde cu 50 cr. și va fi împărțită ca fl. în 100 părți, și se vor numi: centime (filleri, filingi,) un centim va corespunde unui jumătate de crucer, doi centimi = un crucer.

Monetele nouă se vor pune în circulație numai cu începutul anului viitor. Bani de hârtie de astădată se lasă în circulațiune.

Valoarea monetelor noastre bătute prin regularea valutei nu va scădea. Se nu se lasă dar nimeni dintre sătenii noștri amăgiți de înșelători, cari îi înfrică cu aceea, că banii de acuma își perd din valoare, și dau în schimb floreni pentru 80-90 cr. după cum în unele locuri se și întâmplă.

— **Inscripția monetelor nouă.** Înscripțiunea monetelor nouă (a banilor noi) de aur și de argint pe fața pe care va fi chipul monarhului nostru va fi: „Franciscus Josephus I. D. G. Imperator et Rex.“ — În dos va fi vulturul cu două capete și cu semnificatura valoarei. — În fața monetelor de nickel va fi vulturul cu două capete și anul baterii; iar în dos semnificatura valoarei. Pe marginea monetelor de aur și corozelor de argint va fi inscripția: „Viribus unitis.“

Notițe economice.

Cum putem scăpa plantele de veștejire?

La plantele așezate în răvară, adeseori putem observa, că frunzele își perd culoarea naturală, și florile veștedesc, cu un cuvânt, vedem că sunt cuprinse de vr'un morb. — Causa acestui morb pôte fi de două feluri, și anume: sau e acrit pământul în urmarea careia rădăcinile plantei se uscă; sau nisce vermuleți, cari se nutresc din rădăcinile plantei. De ambele morburii și deodată putem scăpa planta foarte ușor și cu succes în modul următor:

Vărsăm apă ferbinte în răvară și o lăsăm să se strecore prin găurița dedesubt a ravarei, prin care lucrare, decât pământul a fost inacrit îl fructificăm de nou, iar decât cauza morbului a fost vermuleții, acestia vor peri de ferbințala apei. În modul acesta putem scăpa plantele de morburii.

— **Cum să ne păzim obiectele de necurățenia mușcelor?** Șcim că în timpul de vară, mușcele se sporesc foarte tare, cu deosebire prin culine și unde este lapte ori zahar. Urmele lor se cunosc prin necurățenia ce o lasă pe icône, oglinzi și alte obiecte de casă. — Ca să putem scăpa de aceasta trebuie să ne folosim de următorul mijloc: Punem în câțava apă aiă (usturoi) cât se poate de mult și-l lăsăm se stea în ea 4—5 zile. Cu aceea apă apoi spălăm obiectele cari se așază mușcele de casă, și ele nesuferind mirosul aiului nu se vor mai așeza pe ele.

— **Contra împunșeturei de albină.** Se întâmplă adeseori, că albinele de coșnițe, împung fața ori mâna celui ce umblă în apropierea lor. Impunșaturii de aceste pot fi adeseori foarte periculoase, ca să constatat, că pot fi chiar cauza morții. — Ca să scăpăm iute de dorere, și eventual de inficierea ce pôte proveni din asemenea împunșatură, luăm numai decât sare mărunțită și umezându-o ne frecăm cu ea pe rană, cât se pôte de tare. În modul acesta putem scăpa iute atât de dorere, cât și de alte urmări mai serioase a împunșeturei de albină.

Poșta redacțiunii.

D. V. B. in S. Nihilisti sunt o societate secretă înființată cu scop de a nimici toate instituțiunile existente. Cu deosebire își îndreaptă armele lor contra tronului și a bisericeii. Ei susțin, că scopul lor este fericirea poporului și descoperirea adevărului. — Sunt cu toții ateisti, cari înjură numele lui Ddeu și neagă din inimă existența lui. — Membrii acestor societăți pot fi: ministrii, cismași, conți, păstori, comiți supremi, barbieri etc. cu un cuvânt ori cine numai om de omenie nu.

Adunările lor le țin noaptea cu ușile încuiate, căci se tem de lumină. Acum își închipușce scopul lor sublim pentru a cărui esecutare nu cutează să se coadune spre înțelegere la lumina zilei, ci se retrag în întunerecul nopții. — Nihilisti sunt în toate țerile, și la noi, dar mai mulți în Rusia, Franța și Germania.

D. V. V. in P. Și nouă ne pare rău, dar cu cei dela tipografia noastră nu ni-am putut înțelegere, străinii ni-au pus condițiuni mai favorabile.

D. M. A. Prețul abonamentului se plătește înainte.

D. D. in M. Primim bucuros. Ne rogăm să ne înștiințezi și despre starea sămănăturilor din acelea părți. Salutare.